

EL PLURILINGÜISME EQUITATIU
A CATALUNYA

ISIDOR MARÍ I MAYANS,
SECCIÓ DE FILOLÒGICA

El futur lingüístic de Catalunya és indestruïble del model de societat que volem construir, i que ja hem començat a construir, ja que la llengua està estretament vinculada als aspectes culturals, educatius, socioeconòmics, jurídics i polítics.

És necessari, per tant, consolidar un ampli consens social sobre la gestió equitativa de la diversitat en general, dins de la qual s'inscriuen el pluralisme cultural i el plurilingüisme en concret. Amb una població tan diversa com l'actual, aquest és un compromís imprescindible, si es vol promoure una identificació social clarament majoritària amb el projecte col·lectiu de construir una societat inclusiva i atractiva per al màxim nombre de ciutadans i que alhora asseguri la continuïtat lingüística i cultural de la societat catalana.

Aquest compromís públic amb el pluralisme equitatiu té dues implicacions: d'una banda, la correcció de les desigualtats, i de l'altra, l'acomodació de les diferències, dos objectius inseparables. En un eventual context de crisi, si les desigualtats se sobreposen a les diferències culturals o lingüístiques creix el risc de fractura i conflicte social.

D'altra banda, la gestió equitativa del plurilingüisme no es pot desvincular del concepte de *ciutadania política* que es configuri en el futur a Catalunya, que haurà de ser pluralista i compatible amb les diverses adscripcions lingüístiques, culturals o nacionals dels ciutadans, al costat del compromís amb el marc comú de drets i llibertats.

PRINCIPIS UNIVERSALMENT VÀLIDS

A l'hora de considerar quin és el lloc que correspon al català, a les altres llengües presents en la nostra societat i a les llengües més adequades per a les relacions amb el nostre entorn, cal partir de principis universalment vàlids, com els que exposa la Declaració Universal dels Drets Lingüístics (Barcelona, 1996): no com a defensa d'un particularisme, sinó com a aplicació d'un marc equitatiu vàlid per a totes les llengües del món.

Òbviament, el fet que a Catalunya s'hi parlin avui prop de tres-centes llengües no implica que totes hagin de tenir la mateixa consideració, com es desprendria de l'absurda afirmació que fan alguns del caràcter purament individual dels drets lingüístics: com deia la Declaració Universal dels Drets Lingüístics, cada llengua es configura històricament en el marc d'una comunitat i és com a producció social col·lectiva que es fa disponible per a l'ús individual. Per tant, cal combinar dos principis —col·lectiu i personal— que són bàsics en tot ordenament lingüístic equitatiu:

a) En cada societat, les llengües constitutives, anomenades *territorials* o *nacionals* (és a dir, patrimonials, històriques) —que a Catalunya són el català i l'occità aranès en el seu àmbit—, tenen dret a un compromís màxim i inequívoc de les institucions i de tota la societat amb la consecució d'un futur de plenitud —perquè s'han desenvolupat en aquest entorn natural i social i en cap altre lloc del

món no poden aspirar al mateix reconeixement. D'altra banda, Catalunya no pot oblidar tampoc que comparteix el català i l'occità amb altres territoris, amb els quals ha de consolidar relacions de cooperació.

b) Al mateix temps, totes les llengües presents en la societat han de ser assumides i valorades com un capital humà i un recurs social potent, tant per a la convivència interna com per a les relacions interculturals o econòmiques a escala internacional. Naturalment, una llengua de tan àmplia i llarga implantació social a Catalunya com és el castellà mereix una consideració rellevant. Localment, pot haver-hi altres llengües de nova implantació amb prou parlants perquè calgui acomodar-hi determinats serveis públics. I en altres funcions, també cal potenciar algunes llengües de relació internacional —l'anglès, com a llengua franca més estesa, o el francès, com a llengua dels principals mercats exteriors de Catalunya, per exemple.

EL MARC JURÍDIC DE LES LLENGÜES

Així, doncs, l'ordenament jurídic del plurilingüisme és lògic que estableixi que el català i l'occità aranès (llengües ara anomenades *pròpies*) són les llengües *nacionals* —territorials, constitutives— i també que reconegui un rol específic similar a la llengua de signes catalana (LSC), que ja compta amb un marc jurídic específic. El compromís de les institucions públiques amb la plena projecció i ús social d'aquestes llengües ha de ser inequívoc. El seu ús en les relacions amb les institucions generals de Catalunya (legislatives, executives o judicials) ha d'estar plenament garantit. I el català ha de ser compartit per tothom com a llengua comuna en tots els usos públics —com també l'aranès a l'Aran.

Al costat de les llengües patrimonials històriques, com dèiem, és lògic que el castellà tingui un reconeixement de primer nivell, en un règim personal que garanteixi als ciutadans que el parlen la plena disponibilitat lingüística en les relacions amb els organismes, els serveis públics i l'atenció als clients en tota mena d'establiments. Tothom ha de percebre que el nou marc representa un guany i cap retrocés.

És possible que el futur ordenament jurídic no es basi en el concepte d'oficialitat lingüística, que no és general en tots els països. Tanmateix, es parteix d'una situació de doble oficialitat, que desenvolupa l'actual Llei de política lingüística de 1998, i en el marc de la Unió Europea són vigents els conceptes de *llengua oficial* i *llengua de treball*.

Si es considera adequat, doncs, mantenir el concepte de *llengües oficials*, caldria mantenir una clara distinció entre les implicacions de l'oficialitat de les llengües nacionals, de base territorial, i l'oficialitat de base personal de les altres llengües, que en cap cas no hauria de posar en risc la consolidació del català (i de l'aranès en el seu àmbit) com a llengües habituals en l'espai públic.

La formulació concreta d'aquest ordenament jurídic pot partir d'uns principis generals concisos, i reservar a alguna llei de rang especial el desenvolupa-

ment del règim lingüístic en els diferents àmbits d'ús, oficial i públic —també en les comunicacions públiques de les empreses i els professionals.

En la regulació legal més detallada dels usos públics de les llengües, com hem dit, hi ha altres idiomes internacionals —sobretot, però no exclusivament, l'anglès— o de forta implantació local a causa de migracions recents, que també poden ser objecte de mesures específiques d'acomodació lingüística, que en facilitin l'ús en determinats serveis o funcions públiques.

El tractament de les llengües en el sistema educatiu mereix una consideració més específica i extensa, sempre sobre la base del model actual de conjunció i del principi universal que la llengua vehicular habitual ha de ser la pròpia del territori, a fi que el seu coneixement sigui complet al final de l'etapa obligatòria. I l'ús de totes les llengües vehiculars s'ha de basar en els principis de l'aprenentatge integrat de continguts i llengua estrangera (AICLE), i vetllar perquè la seva presència relativa en el projecte educatiu de cada centre es guïï per criteris de reequilibri respecte a la presència deficitària de la llengua territorial (català o occità) en l'entorn familiar i social respectiu.

Altres àmbits mereixeran atencions específiques: promoure que el plurilingüisme de les empreses sigui inseparable de la disponibilitat lingüística general del català (i l'occità a l'Aran); impulsar el desplegament de l'enginyeria lingüística perquè el català es consolidi en el món digital; reforçar l'acolliment lingüístic en el marc d'una política intercultural de gran abast; garantir l'ús normal del català en l'oferta cultural i comunicativa (com estableix l'article 6 de la Convenció de la UNESCO per a la promoció i la preservació de la diversitat de les expressions culturals)... Sense oblidar, com ja hem dit, la cooperació amb els altres territoris de llengua catalana i occitana, la construcció d'un espai comunicatiu català, o la consecució d'un estatus igualitari en els organismes internacionals —sobretot la Unió Europea i el sistema de les Nacions Unides.

Catalunya pot ser —i ha de ser— un país que es distingeixi per la seva capacitat de gestionar equitativament la diversitat lingüística, al mateix temps que assegura un futur de plenitud a les seves llengües històriques nacionals: el català i l'occità aranès.